

Luento 4 Aliohjelmien toteutus

Tyypit
Parametrit
Aktivointitietue (AT)
AT-pino
Rekursio

08/08/2002

Copyright Teemu Kerola 2002

1

Aliohjelmatyypit ⁽²⁾

- Korkean tason ohjelmointikielen käsitteet
 - aliohjelma, proseduuri
 - parametrit
 - funktio
 - parametrit, paluuarvo
 - metodi
 - parametrit, ehkä paluuarvo
- Konekielen tason vastaavat käsitteet
 - aliohjelma
 - parametrit ja paluuarvo(t)

08/08/2002

Copyright Teemu Kerola 2002

2

Parametrit ja paluuarvo ⁽²⁾

- Muodolliset parametrit
 - määritelty aliohjelmassa ohjelmointihetkellä
 - tietty järjestys ja tyyppi
 - paluuarvot
 - käsittely hyvin samalla tavalla kuin parametreillekin
- Todelliset parametrit ja paluuarvo
 - todelliset parametrit sijoitetaan muodollisten parametrien paikalle kutsuhetkellä suoritusaikana
 - paluuarvo saadaan paluuhetkellä ja sitä käytetään kuten mitä tahansa arvoa

```
Tulosta (int x, y)
Laske(int x): int
```

```
Tulosta (5, apu);
x = Laske( y+234);
```

08/08/2002

Copyright Teemu Kerola 2002

3

Parametryypit ⁽³⁾

- Arvoparametri
 - välitetään parametrin arvo kutsuhetkellä
 - arvoa ei voi muuttaa
- Viiteparametri
 - välitetään parametrin osoite
 - arvo voidaan lukea, arvoa voi muuttaa
- Nimiparametri
 - välitetään parametrin nimi
 - nimi (merkkijono) kuvataan arvoksi kutsuhetkellä
 - semantiikka määräytyy vasta kutsuhetkellä

08/08/2002

Copyright Teemu Kerola 2002

4

Arvoparametri ⁽¹⁰⁾

Tulosta (A+3, B)

- Välitetään todellisen parametrin arvo
 - muuttuja, vakio, lauseke, pointeri, olioviite
- Aliohjelma ei voi muuttaa mitenkään todellisen parametrina käytettyä muuttujaa
 - muuttujan (esim. y) arvo
 - olioviitteen arvo
 - lausekkeen arvo
 - muuta arvoparametrin arvoa aliohjelmassa
⇒ muutetaan todellisen parametrin arvon kopiota!
 - todellisen parametrin ptrX arvoa ei voi muuttaa
 - osoitinmuuttujan osoittamaa arvoa voidaan muuttaa
- Javassa ja C:ssä vain arvoparametreja

arvon
kopio

```
Laske (int y, *ptrX);
{
  ...
  y = 5;
  *ptrX = 10
}
```

08/08/2002

Copyright Teemu Kerola 2002

5

Viiteparametri ⁽⁵⁾

Summaa (54, Sum)

- Välitetään todellisen parametrin osoite
 - muuttujan osoite
- Aliohjelma voi muuttaa parametrina annettua muuttujan arvoa
- Pascalin *var* parametri

pointeri

virt. C:ssä arvoparametrina välitetyn osoitinmuuttujan osoittaman arvon (PtrX, ed. kalvo) muuttaminen

```
Summaa (x: int; var cum_sum: int)
{
  ...
  cum_sum = cum_sum + x;
  ...
}
```

Summaa (6, Kok_lkm)

08/08/2002

Copyright Teemu Kerola 2002

6

Nimiparametri ⁽⁶⁾

- Välitetään todellisen parametrin nimi

- merkkijono!
- Algol 60
- yleensä makrot
- sivuvaikutuksia
- nimiparametri korvataan todellisella parametrilla joka viittauskohdassa tekstuaalisesti

```
void swap (name int x, y)
{
  int t;
  t := x; x := y; y := t;
}
```

```
swap(i,j)
```

```
t := i, i := j; j := t;
```

Ei käsitellä
enää jatkossa.



entä: swap (n, A[n]) % $n \leftrightarrow A[n]$

```
t := n; n := A[n]; A[n] := t;
```

”väärä” n

08/08/2002

Copyright Teemu Kerola 2002

7

Aliohjelmien toteutuksen osat ⁽⁵⁾

- Paluuosoite
 - kutsukohtaa seuraava käskyn osoite
- Parametrien välitys
- Paluuarvon välitys
- Paikalliset muuttujat
- Rekistereiden allokointi (varaus)
 - kutsuvalla ohjelman osalla voi olla käytössä rekistereitä, joiden arvon halutaan säilyä!
 - pääohjelma, toinen aliohjelma, sama aliohjelma, metodi, ...
 - käytettyjen rekistereiden arvot pitää aluksi tallettaa muistiin ja lopuksi palauttaa ennalleen

08/08/2002

Copyright Teemu Kerola 2002

8

Aktivointitietue ⁽⁷⁾

(activation record, activation frame)

```
int funcA (int x,y);
```

- Aliohjelman toteutusmuoto (ttk-91)
 - funktion paluuarvo (tai kaikki paluuarvot)
 - kaikkien (sisäänmeno- ja ulostulo-) parametrien arvot
 - paluusoite
 - kutsukohdan aktivointitietue
 - kaikki paikalliset muuttujat ja tietorakenteet
 - aliohjelman ajaksi talletettujen rekistereiden alkuperäiset arvot

08/08/2002 Copyright Teemu Kerola 2002

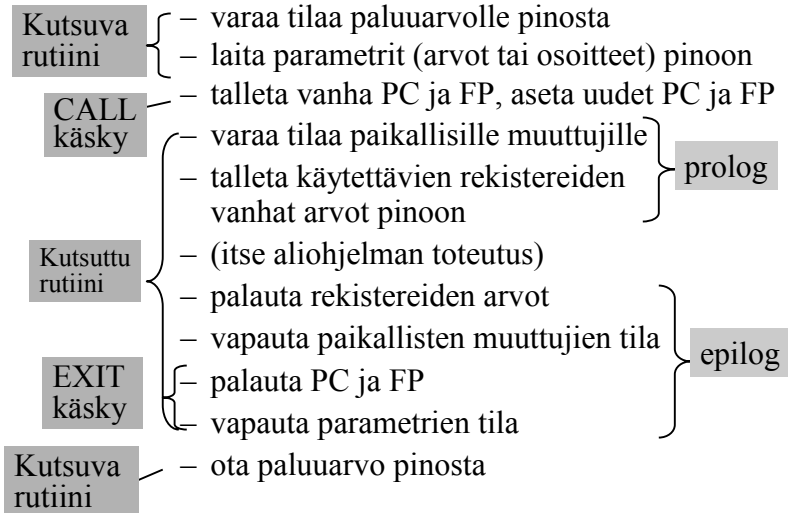
Aktivointitietueiden hallinta ⁽⁴⁾

- Aktivointitietueet (AT) varataan ja vapautetaan dynaamisesti (suoritusajana) pinosta (muistista)
 - SP (=R6) osoittaa pinon pinnalle
- Aktivointitietuepino
 - FP (R7) osoittaa voimassa olevan AT:n sovittuun kohtaan (ttk-91: vanhan FP:n osoite)
- Pinossa olevaa AT:tä rakennetaan ja puretaan käskyillä:
 - PUSH, POP, PUSHR, POPR
 - CALL, EXIT

08/08/2002 Copyright Teemu Kerola 2002

Aliohjelman käytön toteutus (12)

- Toteutus jaettu eri yksiköille

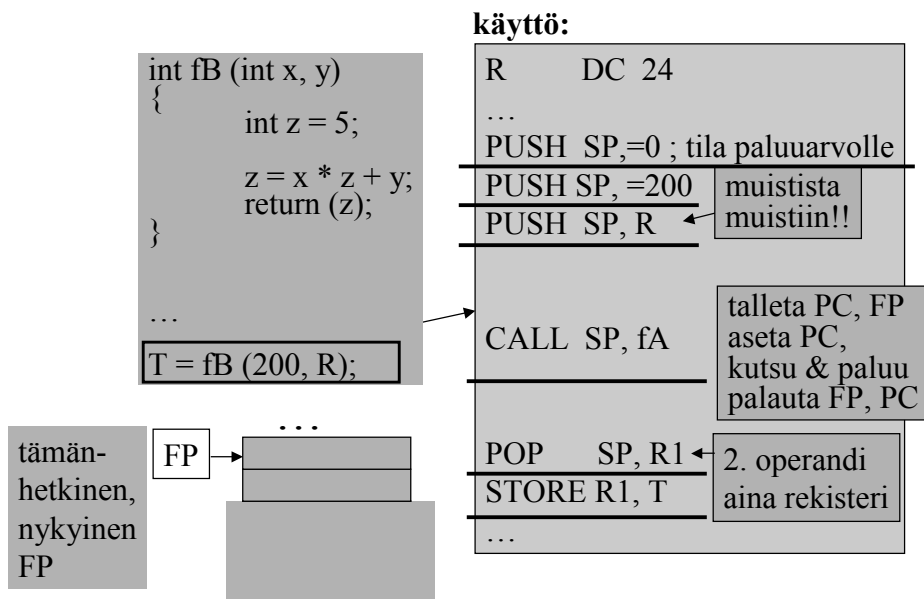


08/08/2002

Copyright Teemu Kerola 2002

11

Aliohjelmaesimerkki (13)



08/08/2002

Copyright Teemu Kerola 2002

12

Aliohjelmaesimerkki (ei anim)

```

int fB (int x, y)
{
    int z = 5;
    z = x * z + y;
    return (z);
}
...
T = fB (200, R);
        
```

...
FP →
paluarvo
par x=200
par y=24

tämän-
hetkinen,
nykyinen
FP

käyttö:

```

R    DC 24
...
PUSH SP,=0 ; ret. value space
-----
PUSH SP, =200
PUSH SP, R ← muistista muistiin!!
-----
CALL SP, fA
-----
POP  SP, R1 ← talleta PC, FP
                aseta PC,
                kutsu & paluu
                palauta FP, PC
-----
STORE R1, T ← 2. operandi
                aina rekisteri
...
        
```

08/08/2002
Copyright Teemu Kerola 2002
13

Aliohjelma- esimerkki (11)

```

int fA (int x, y)
{
    int z = 5;
    z = x * z + y;
    return (z);
}
...
T = fA (200, R);
        
```

Kaikki viitteet
näihin tehdään
suhteessa FP:hen

...
paluarvo

aliohjelman toteutus:

```

retfA EQU -4 # params
parX   EQU -3
parY   EQU -2
locZ   EQU 1 # local vars
-----
fA     PUSH SP, =0 ; alloc Z
        PUSH SP, R1 ; save R1
-----
        LOAD R1,=5; init Z
        STORE R1, locZ (FP)
-----
        LOAD R1, parX (FP)
        MUL  R1, locZ (FP)
        ADD  R1, parY (FP)
        STORE R1, locZ (FP)
        STORE R1, retfA (FP)
-----
        POP  SP, R1; recover R1
        SUB  SP, =1 ; free Z
        EXIT SP, =2 ; 2 param.
        
```

prolog
epilog

08/08/2002
Copyright Teemu Kerola 2002
14

Aliohjelma- esimerkki (ei anim)

```
int fA (int x, y)
{
    int z = 5;
    z = x * z + y;
    return (z);
}
...
T = fA (200, R);
```

aliohjelman toteutus:

```
retfA EQU -4
parX EQU -3
parY EQU -2
locZ EQU 1

fA    PUSH SP, =0 ; alloc Z
      PUSH SP, R1 ; save R1

      LOAD R1, =5; init Z
      STORE R1, locZ (FP)

      LOAD R1, parX (FP)
      MUL  R1, locZ (FP)
      ADD  R1, parY (FP)
      STORE R1, locZ (FP)
      STORE R1, retfA (FP)
      POP  SP, R1; recover R1
      SUB  SP, =1 ; free Z
      EXIT SP, =2 ; 2 param.
```

Kaikki viitteet näihin tehdään suhteessa FP:hen

paluuarvo
param x
param y
vanha PC
vanha FP
paik. z
vanha R1

FP → vanha FP
SP → paik. z

08/08/2002
Copyright Teemu Kerola 2002
15

Viiteparametri esimerkki (2)

(Pascal)

```
procB (x, y: int, var pZ:int)
{
    pZ = x * 5 + y;
    return;
}
...
procB (200, R, T);
```

käyttö:

```
...
PUSH SP, =200
PUSH SP, R
PUSH SP, =T ; T's address!
CALL SP, procB
; T has new value
...
```

Ei välitetä arvoa T, vaan T:n osoite.
Ainoa tapa monisanaiselle parametrille (taulukko, tietue) tai ulostuloparametreille

Ero C-kieleen: *pZ = x * 5 + y; ?????

08/08/2002
Copyright Teemu Kerola 2002
16

Viiteparam. (jatk) ⁽¹⁾

```

procB (x, y: int, var pZ:int)
{
    pZ = x * 5 + y;
    return;
}
...
procB (200, R, T);
        
```

aliohjelman toteutus:

```

parX EQU -4 ; relative to FP
parY EQU -3
parpZ EQU -2

procB PUSH SP, R1 ; save R1

LOAD R1, parX (FP)
MUL R1, =5
ADD R1, parY (FP)
STORE R1, @parpZ (FP)

POP SP, R1; restore R1
EXIT SP, =3 ; 3 param.
        
```

param x
param y
vparam pZ
vanha PC
vanha FP
vanha R1

FP

→

vanha FP

SP

→

vanha R1

ks. procB.k91

08/08/2002
Copyright Teemu Kerola 2002
17

Aliohjelma kutsuu funktiota ⁽¹⁾

```

procC (x, y: int, var pZ:int)
{
    pZ = fA(x,y);
    return;
}
...
procC (200, R, T);
        
```

itse aliohjelman
käyttö kuten ennen:

```

...
PUSH SP, =200
PUSH SP, R
PUSH SP, =T ; T's address

CALL SP, procC

; T has new value
...
        
```

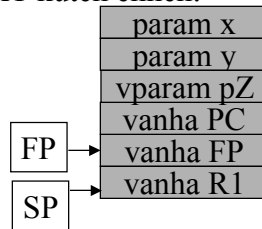
Diagram illustrating the call sequence: `CALL SP, procC` is shown with an arrow pointing to the `procC` definition. Below it, a comment `; T has new value` is shown with an arrow pointing to the `PUSH SP, =T` instruction in the assembly code.

08/08/2002
Copyright Teemu Kerola 2002
18

Aliohjelma kutsuu funktiota (2)

```
procC (x, y: int, var pZ:int)
{
    pZ = fA(x,y);
    return;
}
...
procC (200, R, T);
```

AT kuten ennen:



aliohjelman toteutus:

```
parXc EQU -4 ; relative to FP
parYc EQU -3
parpZ EQU -2      ks. procC.k91

procC PUSH SP, R1 ; save R1
      ; call fA(parXc, parYc)
      PUSH SP,=0 ; ret. value
      PUSH SP, parXc(FP)
      PUSH SP, parYc(FP)
      CALL SP, fA
      POP SP, R1
      STORE R1, @parpZ (FP)

      POP SP, R1; restore R1
      EXIT SP, =3 ; 3 param.
```

08/08/2002

Copyright Teemu Kerola 2002

19

Rekursiivinen aliohjelma (5)

- Aliohjelma, joka kutsuu itseään
- Ei mitään erikoista muuten
- Aktivointitietue hoitaa tilanvarauksen automaattisesti paikallisille muuttujille joka kutsukerralla
- Rekursio ei onnistu, jos paikallisten muuttujien tilanvaraus aliohjelman ohjelmakoodin yhteydessä – jotkut Fortran versiot
- Joka kutsukerralla suoritetaan sama koodi-alue (aliohjelman koodi), mutta dataa varten on käytössä oma aktivointitietue

08/08/2002

Copyright Teemu Kerola 2002

20

Rekursio esimerkki (1)

```
fPow (n: int)
{
  if (n=1)
    return (1);
  else
    return (n * fPower (n-1));
}
...
k = fPow (4);
```

kutsu:

```
K      DC 0
; k = fPow (4)
PUSH SP, =0
PUSH SP, =4
CALL SP, fPow
POP  SP, R1
STORE R1, K
```

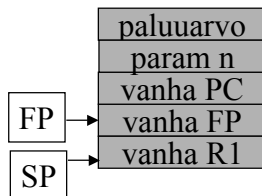
08/08/2002

Copyright Teemu Kerola 2002

21

Rekursion toteutus (2)

```
fPow (n: int)
{
  if (n=1)
    return (1);
  else
    return (n * fPow (n-1));
}
...
k = fPower (4);
```



```
parRet EQU -3
parN   EQU -2    ks. fPow.k91

fPow   PUSH SP, R1 ; save R1

      LOAD R1, parN(FP)
      COMP R1,=1
      JEQU One ; return 1 ?

      ; return fPow(N-1) * N
      SUB  R1, =1 ; R1 = N-1
      PUSH SP, =0 ; ret. value space
      PUSH SP, R1
      CALL SP, fPow
      POP  SP, R1 ; R1 = fPow(N-1)

One    MUL  R1, parN(FP)
      STORE R1, parRet(FP)

      POP  SP, R1 ; restore R1
      EXIT SP, =1 ; 1 param.
```

08/08/2002

Copyright Teemu Kerola 2002

22

KJ-palvelun kutsu (7)

- Samalla tavalla kuin aliohjelman kutsu
 - CALL käskyn asemesta SVC
- Tila paluuarvolle?
- Parametrit pinoon
- SVC kutsu
- IRET paluu
- Paluuarvo (OK, virhe) pois pinosta tarkistusta varten

```
fOK = ReadBlock (fp, 64)
```

```
...
PUSH SP, =0 ;paluuarvo
PUSH SP, =FileBuffer
PUSH SP, CharCnt
PUSH SP, FilePtr

SVC SP, =ReadFile

POP SP, R1
JNZER R1, =FileTrouble
...
```

08/08/2002

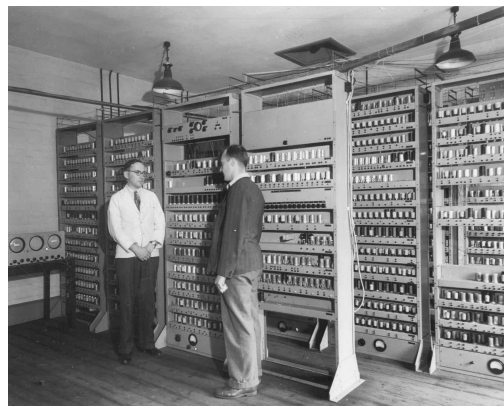
Copyright Teemu Kerola 2002

23

-- Luennon 4 loppu --

M. Wilkes:
EDSAC I (1949)

- rekisterit (6W), tyhjiöputkilla
- käsky- ja datamuisti, 32 elohopea -viiveputkea, 512W à 36b
- kertolasku 5.4ms, 650 IPS
- ensimmäinen ”stored program” –tietokone
- 3000 tyhjiöputkea, sähkökulutus 12 kW, tila 5x4m



http://www.cl.cam.ac.uk/Relics/archive_photos.html

08/08/2002

Copyright Teemu Kerola 2002

24